

KARACAOĞLAN ŞİİRLERİNDE YURT KIZLARININ TERENNÜMÜ

Dr. Halide Kafkaslı

Kürkoloji alemin en çok meşgul olduğu ve ehemmiyet verdiği saz şairlerinden olan Karacaoğlan halk edebiyatı ana-nelerini demek olur ki bütün hususiyetleri ile yaşatan en büyük sanatkarlarından. Türk aşık edebiyatının yetiştirdiği bu görkemli lirik saz şairi geniş kütlenin arzu ve isteğini, sevin-cini, kederini terennüm eden şiirler söylemiştir. Hasret, gurbet ızdırapları, dövründen ve herbi yürüşlerden şikayet, onun yaratıcılığının esasını teşkil etse de aşık şiirinden geniş yayılmış nesihetimiz ve şifahi halk edebiyatında ebedi olan muhabbet mevzusu, muhabbet lirikası Karacaoğlan yaratıcılığında demek olar ki her zaman önplanda olmuştur. Bu ustad sanatkarın eserleri arasında yurd kızlarının-Türk güzellerinin terennüm eden şiirler de mühüm yer tutar.

Kayd etmek lazımdır ki, halk şiirinde Türk kız ve gelinleri-nin hayatını tetkik etmek çok ehemmiyetli bir problemdir, ilmi noktai nazardan da bu mevzu gayet geniştir ve saz şaiklerinin eserleri çeşitli yönlerden araştırma yapmak için buna imkan verir.

içtimai ve tarihi şartların değişmesi ile yaşayışı, mükedderatı değişen Türk kadının hayatının ekser nüansları halk şiirinde Türk saz şairlerinin değişlerinde öz eksini bulmuştur.

Karacaoğlan şiirleri bu cihetten çok seciyyevidir. Anado-lu kızlarını büyük fereh ve iftihar hissile şiirlerinde terennüm eden Karacaoğlan'ın eserlerinde ince bir lirizm ile hakkında behsedilen yar, bir köylü kızıdır. "Dedim şu Leyla'nın ismin bi-leyim-Dediler bu köylü buralı gelin." Emine, Ayşe, Elif ve başka adlarla anılan bu köylü kızlarının Karacaoğlan demek olar ki ilk olarak şiirlerine kahraman yapmış. Kadın, bu nazlı yar, bütün cazibesile, fizik yapısı, dış çizgileri, giyimi, süsü, ha-reketlen ile Karacaglan suninde emsalsiz bir surette abide-leştirilmiştir.

Aşığın güzelliklerini terennüm ettiği saf duygulu, zehirli davranış kız ve gelinler onu köylerde, obalarda gördüğü doğma yurt kızlarıdır. Seh (2) B "Güzel" redifti bir koşmasında (1)yurt kızlarını bahçede açılmış güllere benzeden aşık Fadime'nin nazarı, Şerife'nin bülbül avazlı, Emne'nin inceliği, zehirliliği, Ayşe'nin kalem kaşığı, güzelliğin ele bildirmek için Kemer pınarından kabın dolduran Döne'nin edası, Cennetin gametiboyu karşısında hayran kalır. Şu anlarda Karacaoğlan yurt kızlarının su katılmamış güzelliğini, benzersiz ve tekrar olunmayan cihetlerini hubusiyetlerini sanki hamıya bildirmek, herkese sevdirmek istiyor. Bu Türk kızlarına hayran olan yalnız Karacaoğlan değildir. Tebied de, akar pınar da onların vurgunudur:

Karacaoğlan, gene coştı bulandı,
inip aşkın deryasına dolandı,
Güzel gitti diye pınar ağladı,
Acıdı yüreğim yandı pınara.

Karacaoğlan şiirlerinde bu doğma yurt güzellerinin kıyafetlerinden harici görünüşünden bahsedende de bir sanatkarlık göstermiştir o, diyar diyar dolaşırken rast geldiği bu kız-gelinlerin ressam gibi tesvirin vermekte bir heykel traş gibi onları heykelleştirmekte ustalık göstermiştir. Cesaretle demek olar ki, saz şairlerinden belke de kimse "kırmızı önlüklü, "allı perçemli, kulağı küpeli", "kadife şalvarlı tül libaslı", " keten köynekli", "kutnu zıbın geyinen", "sabah akşam türlü yazma bağlayan", "ela göze sürme çeken" Türk kız ve gelinlerini Karacaoğlan kadar real, Karacaoğlan kadar güzel, Karacaoğlan kadar ince ve mükemmel çizememiş, kimse, yurt kızlarını onun kadar hayranlıklar terennüm edememiştir,

Karacaoğlan macera ve zevk şaiiri olmamıştır. O, köyde, yaylada, pınar başında, dağda her yerde gördüğü güzele

1. Cahit Öztelli. Karacaoğlan, yaşamı ve bütün şiirleri 1983. Sah. 119.
2. Yine orada; Sah. 61.

Geçme mescit yakınından
Çok namazlar bödürüsün

gibi mısralarında görünür ki. bu doğma Türk kızları o kadar cazibeli, o kadar yaraşıklıdır ki, onların güzelliğini gören dindarlar bile namazların bödürüp tamaşaya durabilirler.

Yara selam söyle, seher yellen
Çıkıp şu yollara naz eylesin
Bağları ak güllü, derin gölleri
Uçan turnaları kaz eylesin

Bu benden aydın olur ki, Karacaoğlan'm büyük hevesle, sanatkarlıkla şiirlerinde terennüm ettiği yurt kızlarının naz gamzesi, edaları uçan turnaları bile yoldan eyler, onları uçtukları göklerden aşağı inmeye, kaz gibi yerde gezmeye vadar eder.

vurgundu ve her zaman onun hasreti ile yanar. Fakat böyle anlarda sevgiliye kavuşmak arzusu ile söylediği şiirlerinde de güzelden, güzellikten çok samimilikle hem de bir köylü hayranlığı ile bahseder.

Karacaoğlan doğma yurdunun güzellerini tarif etmekten, onların davranışlarını, geyimini, bezeklerini zerîf görünüşlerini tesvir etmekten yorulmamıştır. Şair kaibife vurulduğu, hayran olduğu bu Türk güzellerini bütün cazibesini, geyimi, bezeği, edasıyla terennüm etmiştir. Kız ve gelinlerden incebir zevkle behs eden Karacaoğlan bazan sanki bu güzellere göz deyceğinden korkur, itiyat edir :

Boyunu uzatmış selviye dönmüş
Cennet-i alanın gulu bu gelin
Söyledikçe şeker akara dilinden
Korkarım ki sana göz değer gelin.

Altına al geymiş, üstüne mavi Ben
seni gördükçe olurum deli Ne
güzel yaratmış yaradan seni
Korkarım ki sana göz değer gelin

Karacaoğlan kız ve gelinlerin yalnız bezenmelerini, nazlı yürüyüşlerini, zerif edalarını ve s. vasf etmekle kifayetlenmemişir.

Havayı hey deli gönül, havayı Gün
doğmadan şevki vurdu ovayı,
Türkmen kızı katarlamış mayayı
Çekip gider bir gözleri sürmeli.

deyen aşık için köçeri hayat süren, develeri gatarlayan, göçü karşısında geden bu yurt kızları, her zaman olduğu gibi iş başında da güzel, ince ve zerifdirler ;

3. Yine orada ; sah. 367

4. Yine orada ; sah.

Sırtına geyinmiş sırf mavi saya
Gamalın benzettin sol doğan aya,
Kendine uydurmuş bir katar maya
Urum deyip yaylasına çekiyor.

Şiirlerinde görürük ki Karacaoğlan başka yerlerdeki güzellerden daha çok yurdunun kız ve gelinlerine üstünlük vermiştir. Meselen, aşıkın "indim seyran ettim Frengistan'ı" mısrası ile başlayan şiirinde Avrupa'nın ellerinden, açılmış gönçelerinden, göllerinden şarkı söyleyen güzellerden behseder. Lakin bunların hiçbirisi onun özelindekine benzemir. Avrupa güzellerini beğenmeyen aşık al yanaklı gara kaşlı, ceyran bakışlı, yüzü halli - benli, uzun hürüklü, yaraşıklı esmer güzellere - şark kızlarına daha çok üstünlük verir.

Ümumen Karacaoğlan'ın yurt kızlarını terennüm eden koşma ve semailerini Türk lirik aşık şiirinin tentensi hesap etmek olar. Bu küçük yazamı Bulgaristan'da yaşamış Türk folklorcusu merhum Rıza Mollof'un sözleriyle bitirmek isterdim : "Karacaoğlan edebi harsiyafa yalnız Türk güzelini terennüm eden bu nevi lirik şiirlerini bırakmış olsaydı, yine edebiyatta ölümsüzler arasında bir dev olarak yer alacaktı."

5. Yine orada; sah.

6. Rıza Mollof, edebi makaleler. Sofya, 1958, sah.

Karacaoğlan bütün varlığı ile hayranı olduğu bu yurt kızlarını sevdiği kadar kıskanırdı, Ve yalnız "cana kıyan beyier"e değil de, onların gzlelliğini görebilecek gliere, ieklere, turnalara ve uan kuşlara bile kıskanar.

Gündüz hayallerim gece düřlerim
Uyandıka ağlamağa baslarım
Sevdiđim, üstüne uan kuřların
Tutup kanatların kırmağa geldim.

N. S. BANARLI Karacaoğlan yaratıcılığından behsederken yazmıştır. "... bir kerede ktskachđı duttumu, o zaman şiir kıskanığı en güzel ifadesi" . <• onun söyleyişinde bulur. "

---

1. N. S. BANARLI Resimli Türk Edebiyat Tarihi,
istanbul, 1949. Sen. 201